Xuân Diệu

Truyện Cái Giường

Tôi là một cái giường hư bỏ trong nhà chứa đồ cũ. Tôi buồn lắm. Cái nhà nhỏ như một cái hộp lớn, tồi tàn, dơ bẩn, bụi đâu trên mái cứ rơi chầm chậm xuống mình tôi. Và màng nhện! Chúng giăng qua sườn tôi tự do quá.

Nhất là không có ai bén mảng. Lâu lắm, họa chăng là một người đầy tớ mở cửa để ấy vào một cái ghế rách hay một cây đèn tồi. Rồi vội vàng đóng ngay, dáng khinh khỉnh vì sợ bụi. Trời ơi, sao chịu nổi cảnh hiu quạnh dường này! Dầu gãy, dầu hư tôi vẫn mong được loài người đụng chạm. Tôi, xưa kia đã từng nâng da, đỡ thịt, tôi đã nhận sự sống của loài người lây qua mình tôi. Mà bây giờ không có sự gần gụi của người. Thực là cô đơn vắng vẻ.

Tôi có chuyện của tôi chứ. Tôi đâu phải là cái vồ lớn dựng nơi kia, nó chỉ có một lịch sử: suốt đời giơ đầu gỗ của mình đập lên trên búa, trên rìu. Tôi biết nhiều lắm. Nhưng mà tôi chưa nói đó thôi. Nào cái bàn hư, cái ghế hỏng, cái cũi mọt, và các ngươi nữa, chiếc xe con goá bánh, hai cây đèn chảy dầu, năm cái thúng trật vành, và mọi vật linh tinh lủng củng, hãy nghe tôi tự thuật. Làm thinh hoài chỉ tổ cho mọt nó ăn!

xXx

Tôi vào trong nhà này đã lâu lắm. Mười bốn năm. Tính thử xem, việc đời biết bao thay đổi!

Xưa kia, tôi đẹp, tôi mới. Tôi lại đẹp nhất, mới nhất, không có một kẻ nào cùng loài có thể sánh được kiểu tối tân của tôi. Suốt tỉnh nhỏ, người ta đều biết tiếng cái giường ở tiệm đồ gỗ X... Bao nhiêu người thèm thuồng ngó đến mặc cả, nhưng túi tiền không đương nổi; và bao nhiêu người đã trầm trồ nhưng không hề dám mộng, chỉ đành tới nhìn tôi để lại về ngủ trên chiếc chõng tre.

Bỗng một hôm, một người thanh niên đến ngắm nghía tôi, hai mắt sáng. Vài câu hỏi, một nụ cười, một cái gật đầu. Và ông chủ tôi mừng quýnh lên, vì đã tưởng chẳng ai dám lãnh quý vật về nhà, bởi vì cao giá quá.

Ôi vênh vang kiêu hãnh trên chiếc xe bò nó kêu như xe thắng trận; ôi sung sướng đi qua giữa phố, khiến nghìn con mắt phải ngước lên cho tới, để ngợi khen tôi và ganh tị chủ mới của tôi! Mặt trời hôm ấy đỏ vàng, ánh buổi sáng chạy lượn trên mình ngời chói. Hồi hộp khi nghe tiếng thở của phu kéo, mơ mộng khi nghĩ đến cuộc đời mới đương chờ tôi, và rung rinh mỗi khi xe gặp một khoảng đường gồ; sao sự sống linh đình mà vui tươi thế ấy!

Thế là tôi đã thành một cái giường thực sự, một cái giường toàn vẹn, để cho người ta sống, chứ không phải để mua bán. Phải đợi hai tuần, cái mùng mới mới may xong, và phải đợi thêm một tuần, mới xong một cặp gối mới: ngót một tháng mới hoàn thành.

Cái thiên chân mờ mờ của tôi cũng cho tôi đoán hiểu. Hai người chủ mới, một đôi vợ chồng trẻ, đã muốn trả thù cho sự tàm tạm khi lấy nhau. Khi được một số tiền lớn đầu tiên, họ liền thay chỗ nằm, bỏ cái lều xoàng xĩnh không xứng với giấc mộng ái ân, mà vào một cung điện khá đẹp, khá sang, không hổ với tình yêu thứ nhất. Với sự nghiêm trang riêng của tuổi trẻ, họ để dành tôi, chờ cho xứng gối, xứng màn, và chờ đến một đêm thứ bảy.

Cái mùng trắng tinh, xốp như bọt sóng trắng; chiếc chiếu có hơi loè loẹt, nhưng ta phải nhớ tuổi trẻ là tuổi sắc màu; và cặp gối thi vị biết bao! Cái gì có đôi cũng là thi vị, huống chi đã một đôi gối, lại trên mỗi chiếc, có một đôi chim chuyền luyến một cành mai, và trên cành không biết bao nhiêu là đôi hoa nở...

xXx

Công dụng của tôi bắt đầu từ một đêm thứ bảy, trong khi bóng trăng đi vào cửa sổ, đến bên mình tôi. Mà đời tôi tưởng cũng như đến đêm nay mới thực bắt đầu; loài người đến truyền sự sống qua thân mình tôi, một đêm trăng ngời đầy những lời dịu ngọt.

Trong phòng nhỏ, tối với sáng giao hoà; cái giường hiển hiện dưới một thi vị thần tiên. Xứ của Đêm tưởng chừng như chỉ gồm lại gần đây, ở nơi cái đồ đạc khác thường nó là của giấc ngủ.

Không bao giờ tôi quên lần đầu tôi thức dậy! Mơ hồ trong vật chất của tôi bỗng nghe chút gì xao động; vật chất như được hồi tỉnh, có

một ánh mong manh, yếu đuối dọi vào cái đêm dày dặc của sự vô tri.

Trước lần ấy tôi cũng có một thứ thấy hay, nhưng thô kệch biết mấy! Chỉ sau khi được nâng sự sống hiền hoà, son trẻ của loài người, tôi mới thấy rõ: đời chỉ có ý nghĩa với tôi mỗi khi đêm về. Ấy là một nỗi ngất ngây dìu dịu lúc khởi sự có ánh đèn trong bóng hoàng hôn chập chựng. Tiếng khua riêng trong nhà, gây nên vì bóng tối, sự rộn rịp nhỏ làm đất chuyển tiếng chân, tiếng bát đũa và tiếng chó gà, tất cả sự ồn ào thầm kín lúc đêm sang đều động tới tôi rất mạnh. Lúc ấy người ta bận vì bữa ăn, không xem gì đến chiếc giường, nhưng tôi, tôi sắp sửa giấc ngủ: nghĩa là tôi hồi hộp thấy cái ánh linh hồn của tôi lại trở về...

Hoàng hôn, tức là bình minh của tôi!

Rồi trong khi các trẻ nhỏ xúm quanh cây đèn hoa kỳ, học bài nghêu ngao, bàn tay cần mẫn của bà chủ đến chăm sóc chỗ nằm, và nhất là chăm sóc tôi, nơi nằm quí giá nhất.

Một giờ của đêm qua là một giờ của đời tôi đến .

Với những cái giường, thời khắc nào huyền ảo cho bằng Đêm! Những đồ đạc vững chãi và nghênh ngang kia được soi dọi bằng bóng tối. Chúng lộ nguyên hình là những cõi riêng, những xứ sở, chứ không phải những vật kềnh càng chỉ chiếm hết cả chỗ trong phòng.

Không gì khổ sở cho những cái giường bằng ánh ban ngày. Dù

chúng đẹp tới đâu, chúng vẫn có vẻ trễn trơ, ngờ nghệch. Dường như người ta không hiểu trong khi mọi người làm việc, tại sao lại có sự lười biếng đang nằm ỳ ỳ ra đó, hoạ chăng để làm bạn với kẻ ngủ ngày hay kẻ yếu đau. Sự sáng tỏ bất lợi cho chúng. Tiếng ồn ào không một chút du dương.

Chúng như những con vật sống ban đêm, bị ánh ban ngày bắt được. Chúng đã thành vô dụng và hoá vô duyên. Chúng lạc vào ban ngày, nên ngẩn ngơ, dơ dáng...

Nhưng đêm đến! Gỗ không chỉ là gỗ nữa; cái giường mở rộng như một cõi mơ...

xXx

Ở trong nhà tù bụi bặm này, chứa những dân đã bị đời thải, tôi xin hỏi riêng những vật bằng gỗ: có vật nào đã từng cảm thấy sự sống rạo rực chạy trong mình hay chưa?

Chỉ có cái giường, chỉ có tôi mới được những giây phút lạ lùng ấy. Nương bóng huyền bí của đêm, cái gì cũng huyền ảo; những vong hồn có thể hiển hiện, và những chút hồn thầm của mọi vật cũng được hiện ra.

Huống chi tôi được đỡ lấy mùa xuân vào lòng, mùa xuân của hai sinh vật trẻ trung tốt đẹp. Tôi đã nhận sức nặng của hai sự sống; loài người có biết chăng tôi đã khoan khoái bồng họ như người mẹ hiền bồng hai đứa con?

Rồi những đêm đông, khi mưa rào rào đánh tạt vào mái tường, khi

ngoài trời nước xuống tứ vi, đem nỗi lạnh lùng, ướt át, ấy là khi những lòng xanh nghe máu ào tới, rạo rực, ấm áp vô cùng. Ấy là khi người ta quí trọng sự gần nhau, kéo chăn kín đầu, không bỏ lọt một chút hơi thở. Ấy là khi bồi hồi, xúc động, cái giường là một tổ chim. Tôi đã nghe mình tôi được trở lại với đời rừng; trong những mạch đã đông, đã khô, tôi tưởng nghe máu cây chạy lại, tôi bàng hoàng nhớ tưởng, thấy mình có da tươi, thịt mát, máu nâu...

Và mơ màng như còn phảng phất sống trong rừng, bởi vì gỗ đã bắt chước người, nao mình, chuyển nhựa. Tôi thiêm thiếp cùng hai người chủ, linh hồn ngân nhẹ và vật chất ngân êm...

xXx

Mà cái bàn nào, cái tủ nào bì được Cái Giường!

Cái bàn thì khô khan, cái tủ thì trưởng giả; cái bàn học giữ vẻ lạnh lùng của những chồng sách nặng; cái bàn ăn mang vẻ thô bỉ của cá thịt, mắm muối; cái tủ thì cao ngông nghênh và có thói tư bản, khư khư giữ chặt quần áo, bạc vàng. Cái hòm, cái rương cũng đồng mang những khối bụng to tướng tham lam; còn nói gì những cái ghế, chúng bị người ta ngồi lên mặt...

Chứ cái giường, ôi chao! còn gì thân mật, ấm cúng, ái ân hơn? Người ta nằm trên giường, người ta lăn vào giường như cầu xin một sự ôm ấp chở che, như rơi dịu vào một cõi lòng chờ đón...

Phải, khi nào buồn ngủ hay mệt mỏi, hay yếu đau, người ta mới đi nằm, cho nên cái giường thành ra xứ sở của nỗi mê man, của sự

chập chờn, của niềm tê liệt, nghĩa là cái giường gồm thâu bao nhiêu sự huyền bí của thân thể, của linh hồn... Có phải không, người ta đến nơi bàn, hay là đi mở tủ một cách rất khô khan—bởi vì quá thực tế—chứ khi đặt lưng xuống giường người ta có cảm giác mơ hồ như chìm dần trong một biển đen mờ, xanh nhạt; dần dần người ta lịm dưới một lớp sóng ngủ triền miên. Ôi! Nằm trên giường hay là trôi trên nước, hay là bơi giữa nguyệt, bay trên mây? Mờ mờ, nhẹ nhẹ, linh hồn người bảng lảng mù sương, ngao du cõi mộng. Trong khi ấy chân tay vẫn sờ soạng nơi mình gỗ của cái giường, và người ta nhầm chăn chiếu với da thịt của một nàng tiên...

Chỉ cái giường là biết được bao nhiêu thầm kín của con người, chứng cho muôn nỗi lòng vu vơ, ban ngày bị đè nén, lấn át vì công ăn việc làm, ban đêm mới được người ta mở ra nâng niu ngắm nghía. Cái giường mục kích sự yếu đuối của kiếp người, bao nhiêu tình thẹn, ngần nào tình e, ngần nào là tức thầm, bao nhiêu là tủi vụng, tất cả niềm thổn thức mà trái tim che dấu đều chờ đêm thanh cảnh vắng, tuôn trào bằng nước mắt trên giường. Chăn chiếu nhu ru, gối màn như dỗ người ta, và chỉ có trên giường, người ta mới dám khóc...

xXx

Tội nghiệp cho những thân thể mệt nhọc kia, nhờ giấc ngủ mà được sống đời cây cỏ, ẩn vào giấc ngủ để nguôi cuộc đời chật vật,

để tìm quên lãng, nghỉ ngơi.

Cái giường phải chăng là một bà mẹ hiền từ, ẵm bồng lấy con người, vuốt ve xoa dịu? Cái giường ở với con người gần hết nửa đời, rộng lượng nhất và nâng niu nhất. Từ khi rời cái nôi và bớt tiếng khóc, người ta đã nghỉ lưng trong lòng một cái giường. Rồi từ ấy, đêm đêm, cái giường nhận lấy ta, ban cho bao nhiêu ân ái sướng vui.

Nào những đêm thao thức của tuổi dậy thì, nào những mộng cuồng bạo của thời thanh niên, nào những bóng trăng vào bên mình, nào những hơi gió thổi qua má... Nào những đêm vui, nào những đêm cưới, nào những hạnh phúc của thân thể, sum vầy của lứa đôi. Nào những phen nhớ ai, người ta nằm ngó trăng, những lần dỗi nhau, người ta xây hai cái lưng mà chẳng nói. Nào những lúc chỉ ốm xoàng mà người ta cũng sợ chết, nằm trên giường và rứt từng cuống chiếu cho có việc làm, nào những cơn đau bất tỉnh, bà mẹ rất tận tâm cũng ngủ thiếp, người ta nằm một mình giữa khuya và giữa giường, mộng mị mê man... Rồi đêm tiếp đêm như ngày tiếp ngày, cái giường càng lâu càng thấy rắn hơn, vì thịt càng lâu càng nhăn, xương càng lâu càng rõ... Nào những đêm ho khù khụ, nào những đêm chảy mồ hôi... Rồi đến một lần, lần cuối cùng, người ta ráng sức mở hết đôi mắt lờ để nhìn ánh sáng, nhưng dần dần đời cứ tắt, tiếng cứ câm: người ta chết... ở trên cái giường.

Lúc nào thân mật, lúc nào thảm thê, cái giường cũng sẵn sàng nâng

đỡ. Cái giường biết im lặng và biết làm ồn, biết kêu khoái lạc và cũng biết than van. Cái giường! Vật bằng gỗ nhưng xứ(?) bằng mơ, chia nửa đời với con người, nhận biết bao sự sống!

xXx

Thế mà tôi là một cái giường. Sở dĩ tôi tìm cớ vênh vang, là để bớt não nùng cho số phận bị ruồng bỏ. Mười bốn năm trời, đời của tôi chẳng mấy chốc mà già với đời của người. Mọi vật đều thay bậc đổi ngôi, sự dâu bể của cuộc đời, cho đến gỗ cũng phải chịu.

Xưa kia, tôi đẹp, tôi mới. Bây giờ tôi cũ, tôi xấu, tôi hư. Những hình dáng thuở trước tân thời, bây giờ lại cổ hủ. Tôi đã thấy những chiếc chiếu dần dà rách, những cái gối dần dà mềm nhũn, những cái chăn dần dà mòn thủng, những cái màn hư hỏng từng miếng một, để lọt muỗi vào. Chiếu, chăn, màn, gối lần lượt tiếp nhau vào cõi tan nát; cái giường ở lại làm sân khấu cho sự đổi thay.

Hai người chủ càng năm càng phát đạt, sự giàu sang cứ đến rất đều nhịp, lòng người bởi thế cũng đều nhịp mà tùy thời. Người ta mấy mươi lần bắt tôi đổi chỗ, mang từ phòng này sang phòng khác, đặt hết lối dọc đến lối ngang. Ban đầu tôi là chỗ nằm của ông chủ bà chủ, Rồi năm năm sau, một cái giường nguy nga tráng lệ đến làm bật hẳn sự hèn kém của tôi. Tôi thành chỗ nằm của những người khách đến ở vài ngày. Rồi tôi lại được thành chỗ nằm của một bọn trẻ con, chúng mình nhẹ song những cách tàn phá của chúng thì rất nặng. Chúng trèo lên mình tôi, và đi guốc, đi giầy lên, và nhảy

nhót đùng đùng, và đánh lộn nhau ầm ỹ.

Tôi càng cũ đi, sự hư hỏng càng đến gấp, cũng như một người càng già, những sự yếu đuối càng rủ nhau ùa đến thật nhanh. Đoạn sau này, mỗi tháng đem đến một sự xiêu vẹo, mỗi ngày một sự mòn mỏi, rồi bỗng chốc hiện ra nào mộng hư, nào chốt gãy, nào ván thủng, chân què. Rồi tôi run lên như một kẻ già, gỗ kêu răng rắc như một ông cụ rũ xương; tôi lòng không yếu đuối, mọt đến ăn tôi, cọt kẹt suốt đêm ngày...

Từ nhà trên tôi đã xuống nhà giữa, rồi tôi lại xuống nhà dưới, rồi cuối cùng tôi lại xuống nhà bếp, hứng lấy khói bụi mồ hóng, làm chỗ ngủ cho đầy tớ. Rồi thì đầy tớ cũng không thèm tôi nữa: tôi thì quá già mà họ lại giàu thêm. Cuối cùng, họ đẩy tôi vào đây, tôi sẩy vào đây. Khi họ mang tôi lên vai vứt ra khỏi cuộc đời, bao nhiêu xương xóc của tôi đã kêu to lên một lần cuối cùng, và tôi biết rằng tôi đã hết.

xXx

Thôi, thế là hết. Người ta dựng tôi trong nhà chứa đồ bỏ này, bắt tôi chờ đợi cái gì đây?

Bụi trên mái nhà rơi xuống hay chỉ là bụi của tháng ngày dần dà lấp chôn mọi vật? Cái giường không còn mong gì nữa; xưa nay cái giường đã để cho thiên hạ nằm, bây giờ đến lượt nó, cái giường muốn nằm. Nằm nghỉ trên cái gì đây? Lửa đâu, sao không tới thiêu đốt mình ta? Cho ta được thành khói, ra hơi, để bay lên trời thẳm,

để chuyển lưu trong kiếp luân hồi?
Lửa hồng ở đâu? Ta nhớ rừng xanh! Ta nhớ đời cây! Ta muốn về quê hương, quê hương chung của muôn vật, muôn loài, ở đó tất cả đều như nhau, không phân biệt gì nữa.
Lửa hồng ở đâu? Lửa hồng ở đâu?

HẾT